

МУЗЕЙНА ТЕМАТИКА У ЛИСТУВАННІ М. І. СІКОРСЬКОГО В 70-Х РОКАХ ХХ – НА ПОЧ. ХХІ СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДОВОЇ КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»)

Метою статті є висвітлення музейної тематики у листуванні М. Сікорського у 70-х р. ХХ ст. – на поч. ХХІ ст. (за матеріалами фондової колекції НІЕЗ «Переяслав») та вагомої ролі музейного подвижника у створенні і розвитку нових музеїв. Використана низка наукових методів, зокрема, історико-порівняльний, ретроспективний, проблемно-хронологічний тощо. Відображено вагому роль М. Сікорського у створенні та розвитку нових музеїв та його листуванні з іноземними музеями, вченими та інтелектуалами. Акцентовано увагу на створенні музеїв «Класика єврейської літератури Шолом-Алейхема», «Музей мирного освоєння космосу», «Музей науки і техніки», та листах, які писав та отримував Михайло Іванович. Виявлено, що листи з особистого архіву М. Сікорського, незважаючи на свою невелику кількість, дають нам змогу оцінити визначну роль фундатора цілісного музейного комплексу Переяслава, який відіграє велику роль у збереженні етнічності, як суто української, так й інших етнічних спільнот (зокрема євреїв), які мешкали і мешкають на території сучасної Української держави.

Ключові слова: М.І. Сікорський, Шолом-Алейхем, «Музей мирного освоєння космосу», «Музей науки і техніки», листи.

Музейна тематика займає вагоме місце в епістолярній спадщині Михайла Івановича Сікорського (1923–2011) – видатного діяча у галузі музейної справи і культури України. Професійна діяльність та життєвий шлях цієї особистості ґрунтовно досліджуються, але в коло наукових інтересів дослідників ще не потрапило багато матеріалів М. Сікорського (листи, телеграми, листівки) з фондової колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (далі НІЕЗ «Переяслав»).

Актуальність дослідження полягає в тому, що цей матеріал дає можливість уточнити інформацію про життєвий шлях М. Сікорського, його громадську, професійну, наукову діяльність, проаналізувати внесок у розвиток музейної справи на Переяславщині. В зібранні НІЕЗ «Переяслав» представлено близько 100 одиниць листівок, листів, телеграм, адресованих М. Сікорському та написаних ним. Зараз вони перебувають у фондовій групі «ТЗ» (тимчасового збереження) і активно опрацьовуються музейними співробітниками. Частина цінних документів досі перебуває у приватних архівах і поки не стали частиною фондової колекції НІЕЗ «Переяслав». Та, незважаючи на цю ситуацію, навіть, наявне листування М. Сікорського дає нам можливість окреслити його вагому роль у розвитку музейної справи на Переяславщині.

Метою дослідження є висвітлення музейної тематики у листуванні М. Сікорського у 70-х р.

ХХ ст. – на поч. ХХІ ст. Для досягнення поставленої мети доцільним є вирішення таких завдань: проаналізувати життєвий шлях і досягнення М.І. Сікорського у збиранні та збереженні матеріальної та духовної культури українського народу; охарактеризувати роль М. Сікорського у створенні музею Шолом-Алейхема на матеріалах з його особистого архіву; показати зусилля Михайла Івановича направлені на заснування «Музею мирного освоєння космосу»; окреслити ситуацію зі створення «Музею науки і техніки»; осмислити його листування з іноземними музеями, вченими й інтелектуалами; розкрити дії М. Сікорського спрямовані на підтримку колег й однодумців.

М. Сікорський за свою багаторічну працю зробив вагомий внесок у дослідження історії та культури древнього Переяслава і перетворив це місто на видатний осередок культури та духовності. Ним було створено унікальний музейний комплекс – Державний історико-культурний заповідник «Переяслав». Перлиною якого є Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини [6]. На території скансену знаходяться 13 тематичних музеїв, серед яких вартій нашої уваги – Музей класика єврейської літератури Шолом-Алейхема. Перші спроби створення музею Шолом-Алейхема здійснені у 1976 р. [6]. Але втілити задумане вдалося лише у 1978 р., коли з нагоди відзначення 120-ої річниці талановитого письменни-

ка, уродженця Переяслава – Шолом-Алейхема була відкрита експозиція музею. Підтвердженням цього є і поштова кореспонденція М. Сікорського з його особистого архіву. Серед усієї кореспонденції є листи написані М. Сікорському іноземцями та надіслані з іноземних дипломатичних установ. В архіві Михайла Івановича значне місце займають листи, які висвітлюють питання створення музею класика єврейської літератури Шолом-Алейхема і заповнюють маловідомі сторінки його історії [3].

Привертає увагу лист, адресований видатному білоруському та французькому художнику, сюрреалісту єврейського походження Марку Шагалу (1887–1985), в якому музейні працівники міста Переяслав-Хмельницького звертаються з проханням посприяти у створенні музею класика єврейської літератури Шолом-Алейхема і передати для експозиції роботи художника, присвячені життю та творчості письменника [12]. На жаль, у нашому розпорядженні немає відомостей про те, яким чином відреагував М. Шагал на дане звернення. Відомо лише, що М. Сікорський звертався до відомих діячів, щоб передати лист адресату, підтвердженням цьому є короткі замітки з його особистого архіву. Цікавим є лист з архіву М. Сікорського, в якому він звертається до Вергеліса Арона Алтеровича (1918–1999) – єврейського поета-публіциста, громадського діяча, що писав на їдиші. В цьому листі Михайло Іванович разом із музейними працівниками просить також допомогти у створенні музею Шолом-Алейхема, а саме, зв'язатись з рідними письменника у Польщі (Варшаві), Франції (Парижі), щоб придбати для музею цінні експонати (особисті речі, листи, автографи, книги) [3].

В архіві М. Сікорського є лист від палкого шанувальника творчості Шолом-Алейхема київського книголюбів А. Чубинського. В цьому листі Чубинський цікавиться здоров'ям М. Сікорського та дає інформацію про те, що він здійснює спроби фінансової підтримки для музею класика єврейської літератури Шолом-Алейхема через його внучку Б. Кауфман та посла України Ю.Н. Щербака. В листі він пропонує передати твори в музей «Мой Шолом-Алейхем», «Мой Шолом» та предмети юдаїки (кіпи, талес, талмуд), які на даний час експонуються в музеї Шолом-Алейхема [3].

Професор-психолог С. Бенціанов 1984 р. написав М. Сікорському листа зі США, в якому повідомив, що оприлюднив статтю про музей класика єврейської літератури Шолом-Алейхема у газеті «Біробіджан штерн» і сповістив

про свій приїзд в Україну [1]. Також у архіві М. Сікорського є листи-звернення до керівництва обласної бібліотеки м. Чернівців та однієї із московських бібліотек з проханням посприяти у зборі матеріалів (друкованих видань), пов'язаних з життям та творчістю Шолом-Алейхема [3]. За первинним задумом передбачалось створити музей єврейського класика Шолом-Алейхема в синагозі м. Переяслава-Хмельницького, але місцева влада не передала на баланс вищевказане приміщення, то музей було створено в хаті мірошника з с. Сомкова Долина Переяслав-Хмельницького р-ну на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпряниці [6].

У інших листах М. Сікорського неодноразово згадується про спроби перенесення експозиції музею Шолом-Алейхема в синагогу. Зокрема, на це звертали увагу А. Чубинський, С. Бенціанов та інші у своїх листах. Проте, до цього часу, це питання невирішене.

Багато зусиль М. Сікорський доклав для створення «Музею мирного освоєння космосу», який також знаходиться на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпряниці. Він заснований у 1979 р. і став першим в Україні музейним комплексом, де висвітлювалася загальна космонавтика. Ідея його створення належить ініціативній групі працівників заповідника на чолі з М. Сікорським, а реалізована за активного сприяння Академії наук УРСР та загальносоюзного Центру підготовки космонавтів імені Ю. Гагаріна. Так, в одному з листів-звернень із Переяславського заповідника до Академії наук УРСР зазначалося: «Шановний Борис Євгенійович! ...В 1976 році з ініціативи АН СРСР (акад. О.Ю. Ішлінський), АН УРСР (акад. В.І. Трефілов, акад. Д.А. Дудко, акад. І.Н. Францевич, доктор техн. наук С.В. Малашенко) і Центру по підготовці космонавтів розпочато створення музею «Світопізнання і мирного освоєння космосу в СРСР». Близько 1 тис. експонатів, що вже зібрано в музеї, освітлюють такі розділи експозиції: 1. Мирне освоєння космосу в СРСР; 2. Відділ механіки; 3. Відділ астрономії. Такий академічний музей став би місцем експонування та збереження історичних цінностей, результатів розробок АН УРСР, що мають пізнавальне загальнонародне значення. Для повного висвітлення тематики та побудови повноцінної експозиції на високому науково-теоретичному рівні необхідно показати досягнення вчених АН УРСР в освоєнні космосу, у вирішенні проблемних питань механіки, ас-

трономії та охорони навколишнього середовища, що неможливо без Вашої допомоги. Просимо Вас, шановний Борисе Євгеновичу, сприяти прийняттю Президією АН УРСР постанови про створення академічного профілю музею «Світопізнання і мирного освоєння космосу в СРСР», надання Переяслав-Хмельницькому історичному музею наукових консультацій по дальшому створенню та удосконаленню експозиції, а також передачі матеріалів АН УРСР, які характеризують творчу діяльність вчених АН УРСР в області вищевказаної теми» [11].

Після відкриття, музей швидко набув популярності у відвідувачів. В архіві М. Сікорського є лист В.Ф. Дігтяренка, який особисто був знайомий з С.П. Корольовим та його донькою Наталією Сергіївною. У листі він цікавиться музеєм і сповіщає, що має багато матеріалів (книг про космонавтів, журналів, газет, листівок, значків, марок), які може передати до музею [5].

На жаль, не всі задуми М. Сікорського були втілені у життя. Так, Михайло Іванович намагався створити у Переяславі-Хмельницькому «Музей історії науки і техніки». Для цього він розробив концепцію і залучився підтримкою на вищому рівні радянських чиновників. Про його цілеспрямовану діяльність над цим проектом свідчать два листа. В одному з них, від 24.09.1987 р., голова науково-методичної ради з охорони пам'яток Н.М. Таранев звертається до заступника міністра культури УРСР П.С. Сергієнка з клопотанням підтримати директора Державного історико-культурного заповідника «Переяслав» М. Сікорського у формуванні фондів музею по розділу історії науки і техніки [14]. В іншому листі-відповіді від 30.10.1987 р. керівник головного управління Міністерства культури УРСР А.І. Ситиков звертається до в.о. голови науково-методичної ради з охорони пам'яток Н.М. Таранева і просить його підтримати цікаву ідею М.І. Сікорського [13]. Проте, цей надзвичайно цікавий задум М. Сікорського так і не був реалізований.

Приділяючи велику увагу збереженню матеріальної і духовної культури українського народу, М.І. Сікорський ніколи не забував про співвітчизників, які мешкають за межами Української держави, намагався налагодити з ними дієву й конструктивну співпрацю тощо [3]. Свідченням цих активних і взаємовигідних контактів є низка листів з Канади. Хочемо звернути увагу лише на деякі з них, в яких розкривається вагома роль М. Сікорського у збереженні української самобутності. Так, Дарія Даревич, головний куратор Українського музею в Канаді (м. Торонто,

провінція Онтаріо) в листі від 15 липня 1991 р. дякує М.І. Сікорському за те, що він надав на виставку «Скарби України», яка проходила в державних музеях Канади, предмети з музейної колекції заповідника [4].

В листі від 8.11.1991 р. доктор Зенон Погорецький (представник кількох музеїв у Канаді) пише, що хоче співпрацювати з М. Сікорським щодо можливості обміну музейними виставками між Україною і Саскачеваном [8]. Величезне враження на іноземних громадян справляв цілісний музейний комплекс Переяслава, що не лише зберіг історичні й етнокультурні здобутки українців, а й дозволив долучити до них широку аудиторію. Так, координатор програми сприяння парламентові України, за фінансової підтримки Агенства міжнародного розвитку США, Елеонора Валентайн у листі від 17.06.1997 р. дякує Михайлу Івановичу «за відданість справі, за вміння віднайти та зберегти перлини української культурно-етнографічної спадщини» [2].

Доречно відзначити щирість і людяність М. Сікорського, який не лише успішно розвивав музейну справу, а й всіляко підтримував колег та однодумців. Так, наприклад, зберігся лист-клопотання М. Сікорського на підтримку тодішнього ректора Переяслав-Хмельницького ДПІ ім. Сковороди І.П. Стогнія від 2.06.1997 р. міністру освіти України академіку М.З. Згуровському [10]. В іншому листі, міститься звернення М. Сікорського до народного депутата Верховної Ради України К.А. Поліщука, в якому він просить розібратися із переслідуванням колеги Г.І. Глушко [7]. Хочемо відзначити, що згодом, саме Галина Іванівна замінить М. Сікорського на посаді директора НІЕЗ «Переяслав». У листі від 04.02.2002 р. М. Сікорський звертається до народного депутата України Б. Губського з проханням придбати ліки для свого музейного побратима й однодумця М. Жама [9].

Таким чином, нами проаналізована музейна тематика у листуванні М. Сікорського у 70-х рр. ХХ ст. – на поч. ХХІ ст. за матеріалами фондової колекції НІЕЗ «Переяслав». У цих листах висвітлено історію створення «Музею класика єврейської літератури Шолом-Алейхема», «Музею мирного освоєння космосу». Але, якщо проекти перших двох музеїв були успішно реалізовані, то «Музей історії науки і техніки» через низку об'єктивних і суб'єктивних причин так і не розпочав свою роботу.

Враховуючи те, що М. Сікорський належить до когорти видатних діячів української культури та музейної справи, його особистість та

значні музейні і наукові досягнення викликали посилені інтерес міжнародної спільноти. Однією з важливих рис характеру М. Сікорського, яка знайшла відображення в листуванні, було співпереживання і турбота про колеґ і однодумців, підтримка та допомога друзям.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бенціанов С. Л. [Лист професора психолог. Наук С. Л. Бенціанова від 12.03. [1984] р. М. І. Сікорському] [Текст]. 1 арк. Заголов. сформул. на осн. аналізу даного док. Особистий архів М. І. Сікорського.
2. Валентайн Е. [Лист координатора програми сприяння парламентам України [1997] М. І. Сікорському] [Текст]. Фонд Україна-США. Загол. сформул. на основі аналізу даного док. Особистий архів М. І. Сікорського.
3. Грудевич Т.В. Проблеми збереження етнічності у листуванні М.І. Сікорського: Міжнародний вимір. Наукові записки з української історії: зб. наук. ст. Переяслав-Хмельницький: ПП Домбровська Я.М., 2017. Вип. 42 (Спецвипуск). С. 91–96.
4. Даревич Д. [Лист від головного куратора виставки «Скарби України» [1991] М.І. Сікорському] [Текст]. Торонто. 1 арк. Загол. сформул. на основі даного док. Лист надісланий із Канади. Особистий архів М. І. Сікорського.
5. Дегтяренко В.Ф. [Лист ветерана Другої світової війни від 14. 06. 2001. М.І. Сікорському] [Текст]. 1 арк. Заголов. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з м. Канів. Особистий архів М.І. Сікорського.
6. Жам О.М., Ткаченко Н.Г. М.І. Сікорський – творець скансену на Татарській горі. *Михайло Іванович Сікорський: творець історії й хранитель часу*. Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 73–124.
7. Сікорський М.І. [Лист М.І. Сікорського до народного депутата Верховної Ради України Поліщука К.А.] [Рукопис]. 2005. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з міста Переяслава-Хмельницького. Особистий архів М.І. Сікорського.
8. Погорецький З. [Лист представника музеїв Канади [1991] М. І. Сікорському] [Текст]. Канада 1 арк. Загол. сформул. на основі аналізу даного док. Особистий архів М. І. Сікорського.
9. Сікорський М.І. [Лист М.І. Сікорського до народного депутата України Губського Б.М.] [Рукопис]. 2004. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з міста Переяслава-Хмельницького. Особистий архів М.І. Сікорського.
10. Сікорський М.І. [Лист М.І. Сікорського до академіка Згуровського М.З.] [Рукопис]. 1997. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з міста Переяслава-Хмельницького. Особистий архів М.І. Сікорського.
11. Сікорський М.І. [Лист до Академії Наук УРСР] [Рукопис]. 1999. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з м. Переяслава-Хмельницького. Особистий архів М.І. Сікорського.
12. Сікорський М. І. [Лист М. І. Сікорського від 26.01 1976 р. М. Шагалу] [Рукопис]. 1976. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Особистий архів М.І. Сікорського.
13. Ситинов А.І. [Лист до в.о. голови науково-методичної ради по охороні пам'ятників культури тов. Таранева Н.М. від 30.10.1987. [Текст]. 1987. 1 арк. Загол. сформул. на осн. аналізу даного док. Особистий архів М.І. Сікорського.
14. Таранев Н.М. [Лист до міністра культури УРСР П.С. Сергієнка від 14.06. 2001] [Текст]. 1 арк. Заголов. сформул. на осн. аналізу даного док. Лист надісланий з м. Канева. Особистий архів М.І. Сікорського.

REFERENCES

1. Bentsianov S. L. *Lyst profesora psykholoh. Nauk S. L. Bentsianova vid 12.03. [1984] r. M. I. Sikorskomu* [Tekst]. 1 ark. Zaholov. sformul. na osn. analizu danoho dok. Osobystyi arkhiv Sikorskoho M. I. [Professor's letter is a psychologist. Sciences S. L. Bentsianov of 12.03. [1984] M. I. Sikorsky] [Text]. 1 arc. Heads formulated on bass analysis of this dock. Personal archive of M. Sikorsky [in Ukrainian].
2. Valentain E. *Lyst koordynatora prohramy spryiannia parlamentovi Ukrainy [1997] M. I. Sikorskomu* [Tekst]. Zahol. sformul na osnovi analizu danoho dok. Osobystyi arkhiv Sikorskoho M. I. [Letter of Coordinator of the Program for the Promotion of the Parliament of Ukraine [1997] M. I. Sikorsky] [Text]. Ukraine-US Foundation. The head formulated on the basis of the analysis of this dock. Personal archive of M. Sikorsky [in Ukrainian].
3. Hrudevych T.V. *Problemy zberezhennia etnichnosti u lystuvanni M. I. Sikorskoho: Mizhnarodnyi vymir. Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii: zb. nauk. st. Pereiaslav-Khmelnyskyi: Dombrovska Ya.M.,*

2017. Vyp. 42 (Spetsvyypusk), 91–96. [Problems of Preservation of Ethnicity in the Correspondence of M.I. Sikorsky: International Dimension. Scientific Notes on Ukrainian History: Sb. sciences Art. Pereiaslav-Khmelnitsky (Kyiv region): Dombrovskaya Ya.M., 2017. Vip. 42 (Special Issue), 91–96. [in Ukrainian].
4. Darevych D. *Lyst vid holovnoho kuratora vystavky «Skarby Ukrainy». [1991] M.I. Sikorskemu* [Tekst]. Darevych. Toronto. 1 ark. Zahol. Sformul. na osnovi danoho dok. Lyst nadislanyi iz Kanady. Osobystyi arkhiv Sikorskoho. [Letter from the head curator of the «Treasures of Ukraine» exhibition [1991] M.I. Sikorsky] [Text]. Toronto 1 arm. The head formulated based on this dock. The letter is sent from Canada. Sikorsky's personal archive [in Ukrainian].
 5. Dehtiarenko V.F. *Lyst veterana Druhoi svitovoi viiny vid 14.06.2001. M.I. Sikorskemu* [Tekst]. 1 ark. Zaholov. sformul. na osn. analizu danoho dok. Lyst nadislanyi z m. Kaniv. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter of the veteran of the Second World War from 14.06.2001. M.I. Sikorsky] [Text]. 1 arc. Head formulated on bass analysis of this dock. The letter was sent from the city of Kaniv. Personal archive M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 6. Zham O.M., Tkachenko N.H. M.I. Sikorskyi – tvorets skansenu na Tatarskii hori. *Mykhailo Ivanovych Sikorskyi: tvorets istorii y khranytel chasu*. Pereiaslav-Khmelnitskyi, 2013. S. 73–124 [Sikorsky – the creator of a scansene on the Tatar mountain] Mikhail Ivanovich Sikorsky: the creator of history and the keeper of time. Pereiaslav-Khmelnitsky, 2013. P. 73–124 [in Ukrainian].
 7. Sikorskyi M.I. *Lyst M.I. Sikorskoho do narodnoho deputata Verkhovnoi Rady Ukrainy Polishchuka K.A.* [Rukopys]. 2005. 1 ark. Zahol. sformul. na osn. analizu dannoho dok.; Lyst nadislanyi z mista Pereiaslava-Khmelnitskoho. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter by M.I. Sikorsky to People's Deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine Polishchuk K.A.] [Manuscript]. 2005. 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock.; The letter was sent from the city of Pereiaslav-Khmelnitsky. Personal archive of MI Sikorsky [in Ukrainian].
 8. Pohoretskyi Z. *Lyst predstavnyka muzeiv Kanady [1991] M. I. Sikorskemu* [Tekst]. Kanada 1. ark. Zahol. sformul na osnovi analizu danoho dok. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter from the representative of the museums of Canada [1991] M. I. Sikorsky] [Text]. Canada 1 arc. The head. formulated based on the analysis of this dock. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 9. Sikorskyi M.I. *Lyst M.I. Sikorskoho do narodnoho deputata Ukrainy Hubskeho B.M.* [Rukopys]. 2004. 1 ark. Zahol. sformul. na osn. analizu dannoho dok. Lyst nadislanyi z mista Pereiaslava-Khmelnitskoho. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter by M.I. Sikorsky to the People's Deputy of Ukraine B. B. Gubsky] [Manuscript]. 2004 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock. The letter was sent from the city of Pereiaslav-Khmelnitsky. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 10. Sikorskyi M.I. *Lyst M.I. Sikorskoho do akademika Zghurovskoho M.Z.* [Rukopys]. 1997. 1 ark. Zahol. sformul. na osn. analizu dannoho dok. Lyst nadislanyi z mista Pereiaslava-Khmelnitskoho. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter M.I. Sikorsky to Academician Zgurovsky M.Z.] [Manuscript]. 1997. 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock. The letter was sent from the city of Pereiaslav-Khmelnitsky. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 11. Sikorskyi M.I. *Lyst do Akademii Nauk URSR* [Rukopys]. 1999. 1 ark. Zahol. sformul. na osn. analizu dannoho dok. Lyst nadislanyi z mista Pereiaslava-Khmelnitskoho. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter to the Academy of Sciences of the USSR] [Manuscript]. 1999. 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock. The letter was sent from the city of Pereiaslav-Khmelnitsky. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 12. Sikorskyi M. I. *Lyst M. I. Sikorskoho vid 26.01 1976 r. M. Shahalu* [Rukopys]. 1976. 1 ark. Zahol. sformul. na osn. analizu danoho dok. Osobystyi arkhiv Sikorskoho. [Letter by MI Sikorsky of 26.01.1976 by M. Chagall]. [Manuscript]. 1976. 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 13. Sytnov A.I. *Lyst do v.o. holovy nauchno-metodychnoi rady po okhoroni pamiatnykiv kultury tov. Taraneva N.M. vid 30.10.1987.* [Tekst]. [Sheet to the dollar chairman of the scientific and methodical council for the protection of monuments of culture comrades. Taraneva N.M. dated 30.10.1987. [Text]. 1987. 1 arc. The head. formulated on bass analysis of this dock. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].
 14. Taraniev N.M. *Lyst do ministra kultury URSR P.S. Serhiiienka vid 14.06 2001.* [Tekst]. 1 ark. Zaholov. sformul. na osn. analizu danoho dok. Lyst nadislanyi z m. Kaniv. Osobystyi arkhiv M.I. Sikorskoho. [Letter to the Minister of Culture of the Ukrainian SSR P. S. Sergienko of 14.06.2001]. [Text]. 1 ark. Zagolov. formulated on bass analysis of this dock. The letter was sent from the city of Kaniv. Personal archive of M.I. Sikorsky [in Ukrainian].

© Tetiana Hrudevich
(Pereyaslav-Khmelnytsky)

<https://orcid.org/0000-0002-2941-3795>

**MUSEUM THEMATICS IN THE LETTERS OF M. SIKORSKY
IN THE 70'S OF THE XX TH – AT THE BEGINNING OF XXI CENT.
(ON THE BASIS OF THE STOCK COLLECTION OF THE NATIONAL HISTORICAL
AND ETHNOGRAPHIC RESERVE «PEREYASLAV»)**

According to this article, there is an analysis of museum thematics in the letters of M. Sikorsky in the 70's. of the XX th – at the beginning of XXI cent. (on the basis of the stock collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereyaslav»). There are comparative and historical-chronological methods used here, that allowed to make a comprehensive study of important scientific issues were applied. The main purpose of the study is to cover the formation of museums in correspondence with M. Sikorsky with figures of culture and art, scholars, museum workers and educators in the second half of the twentieth century – at the beginning of the XXI th century, and the important role of the museum ascetic in the creation and development of new museums. In particular, the focus is on the creation of museums «Classics of Jewish Literature of Sholom Aleichem», «Museum of peaceful exploration of space», «Museum of Science and Technique», and letters that M. Sikorsky wrote and received. A certain number of letters from the personal archive of M. I. Sikorsky related to the history of the creation and activity of the museum complex in Pereyaslav-Khmelnytsky, in the funds of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereyaslav», were discovered. Also there some data on the pages of his life, public, professional path are revealed, and his contribution to the development of the museum business in Pereyaslav region are described. It is shown that M. Sikorsky belongs to the number of prominent figures of Ukrainian culture and museum affairs, and international community are interested in his personality and significant museum and scientific achievements. This interest in the personality of M. Sikorsky and his significant achievements in the field of ethnicity preservation is widely and clearly reflected in his correspondence with foreigners and foreign museum institutions and foreign scientists and intellectuals.

Key words: M. Sikorsky, Sholom Aleichem, “Museum of peaceful exploration of space”, “Museum of Science and Technique”, correspondence, museum thematics.

До редакції надійшла 3.07.2018.

УДК 398.332.12(477.41/.42+477.72/.74),,192”]:930.25
<https://doi.org/94.10347/2522-4111.2018.39.2.16>

© Віктор Ткаченко
(Переяслав-Хмельницький)
<https://orcid.org/0000-0001-6741-3430>

**ПИСАНКАРСТВО У ВЕЛИКОДНІЙ ОБРЯДОВОСТІ ПОДІЛЛЯ
20-Х РР. XX СТ. ЗА АРХІВНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ**

У статті оприлюднено та проаналізовано архівні матеріали Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, пов'язані зі звичаями та обрядами весняних релігійних свят на Поділлі. В документах архівних фондів чимало інформації про писанкарство.

Методологічну основу становлять загальнонаукові принципи і методи дослідження. Серед них – проблемно-хронологічний, пошуку, аналізу та синтезу, узагальнення, які дозволили дослідити дане питання та виявити окремі обрядові традиції, характерні для цього краю.

Мета статті – проаналізувати архівні зібрання документів, у яких подається інформація про писанкарство Поділля, виготовлення великодніх яєць, їх використання в обрядовості та оприлюднити першоджерела для поповнення джерельної та історіографічної бази.

Не відомі широкому загалу, розглянуті джерела засвідчують існування писанок та їх використання під час великодніх звичаєво-обрядових традицій у віруваннях українців 20-х рр. XX ст. цього етнографічного району.

Ключові слова: архів, фонд, одиниця збереження, писанка, крашанка, обряд, Поділля.